

LIETUVOS GYVENTOJŲ ŽINIOS APIE MIŠKĄ IR MIŠKŲ SEKTORIŲ

Auksė PETROVA, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Miškų ir ekologijos fakultetas, el. paštas: aukse.jankauskaite@vdu.lt

Santrauka

Pastaruoju metu visuomenėje svarbi miškų ir miškininkystės tema, tačiau dažnai skleidžiama informacija yra klaidinanti ir nepatikrinta, dėl ko vėliau kyla konfliktai ir susidaro neigiama nuomonė apie vykdomas veiklas, susijusias su miškais, miškininkyste, miškų sektoriumi. Tyrimas vykdomas pasitelkiant kiekybinės apklausos internetu metodą, atlikta medijos analizė. Taip pat įvertinta, kokiais šaltiniais miškų tema domisi ir pasitiki Lietuvos gyventojai. Tyrimas parodė, kad visuomenė yra geriau informuota apie miškų plotą šalies teritorijoje, taip pat iš taikomų miško kirtimų būdų Lietuvoje geriausiai žino plynuosius kirtimus. Mažiau visuomenė yra informuojama apie nelegalius kirtimus, dauguma atsakė, kad net ~15 % Lietuvoje vykdomų kirtimų yra nelegalūs. Informacijos trūksta apie miškų paskirtį ir ūkininkavimo režimą. Visuomenė yra nepakankamai informuojama apie vykdomas miškininkų akcijas, rekreacinius objektus, lankymosi miške taisykles. Didžiąjai daugumai Lietuvos gyventojų trūksta paprastai pateikiamų ir lengvai prieinamų informacinių šaltinių apie miškus, miškininkystę, miškuose vykdomas veiklas.

Reikšminiai žodžiai: apklausa, miškininkystė, žinios, Lietuva, gyventojai, miškų ūkio sektorius, miškas.

Įvadas

Visuomenės nuomonių tyrimų rezultatai – lyg veidrodis, kuriame atsispindi neigiamos ir teigiamos nuomonės, jų įvairovė (Gaidys, 1999). Lietuvoje reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos pradėtos nuo 1989 metų. Pirmoji Lietuvoje anketa sukėlė didelį visuomenės susidomėjimą, ji turėjo įtakos anketų pildymo pradžiai visoms Lietuvą apimančioms apklausoms (Gaidys, Tureikytė, 2015). Dėl nuolat gausėjančių, visuomenei lengvai prieinamų informacinių šaltinių ir jų pateikiamo žinių srauto žmonių statistinis tyrimas tampa priemone išvelgti visuomenėje vykstančius procesus, gauti informacijos, įvertinti, išanalizuoti skirtingų visuomenės sluoksnių supratimą pagal pasirinktus suformuluotus modelius. Taikant apklausos metodą galima per tam tikrą laiką apklausti tiriamos populiacijos reprezentatyvius imties elementus (Rudzkienė, 2005).

Lietuvoje išanalizavus atliktus tyrimus yra apklausiamos tam tikros visuomenės grupės, pavyzdžiui, medžiotojai norint įvertinti medžiotojo ir medžioklės įvaizdį Lietuvoje (Godvaišas, 2018), taip pat specifiniais klausimais apie miško tvarkymą tam tikrame regione (Kokankaite, 2015) ir pan., tačiau, palyginus su kitomis pasaulio šalimis Škotija, Jungtinė Karalystė ir kt., pastebima, kad sistemingų plataus masto stebėjimo tyrimai Lietuvoje apie miškus ir miškų ūkio sektorių nėra vykdomi, užsakomi tyrimo agentūrose arba vykdomi tik epizodiškai. Minėtose šalyse panašūs tyrimai atliekami kas 2 metus nuo 2001 metų, siekiant įvertinti visuomenės požiūrį į miškininkystę ir su miškininkyste susijusiais klausimais (Forest Research, 2021).

Išsivysčiusioje visuomenėje žmogus, gyvenantis didžiuosiuose miestuose, jų rajonuose, supranta, kad grynas oras, poilsis, ramybė ir laiko praleidimas gamtoje tampa svarbesni jų kasdienybėje, tačiau svarbu išsiaiškinti, ar Lietuvoje gyvenantis pilietis žino apie miškus, miškų sektorių Lietuvoje. Taip pat pastaruoju metu visuomenėje dažnai yra keliami miškų ir miškininkystės tema, tačiau dažnai skleidžiama informacija yra klaidinanti ir nepatikrinta, dėl ko vėliau kyla konfliktų ir susidaro neigiama nuomonė apie vykdomas veiklas, susijusias su miškais, miškininkyste, miškų sektoriumi. Tikimasi, kad šis tyrimas padės suprasti, ką Lietuvos gyventojai žino apie miškus ir miškų sektorių.

Tyrimo tikslas – įvertinti ir išanalizuoti Lietuvoje gyvenančių žmonių žinias apie mišką ir miškų sektorių.

Tiksliui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Kiekybiniu apklausos būdu įvertinti Lietuvos gyventojų žinias apie miškus ir miškų sektorių.
2. Pasiūlyti visuomenės informuotumo didinimo metodus.

Tyrimų objektas ir metodai

Tyrimų objektas – Lietuvoje gyvenantys žmonės bei jų turimos žinios apie miškus ir miškų sektorių.

Tyrimas vyko 6 mėnesius nuo 2021 iki 2022 metų. Naudotas kiekybinio tyrimo metodas, apklausa sukurta atsižvelgiant ir naudojantis V. Gaidžio, K. Kardelio, L. Rupšienės pateiktas rekomendacijomis. Sukurta anoniminė internetinė apklausa portale www.apklausa.lt. Apklausoje pateikiami 32 klausimai, susidedantys iš demografinių, atvirų ir atsakymo variantus turinčių klausimų. Klausimynas sudaromas atsižvelgiant į pasirinktą temą, kuri susijusi su miškų sektoriumi, miškais ir atspindėtų Lietuvos gyventojų požiūrį ir jų žinias. Darbui su duomenimis naudota „Microsoft Excel 2015“ programa. Respondentų atranka – paprastoji atsitiktinė, kai visų galimybės priklausyti tyrimo imčiai yra vienodos (Rupšienė, 2007). Imties dydį sudaro 1370 respondentų.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

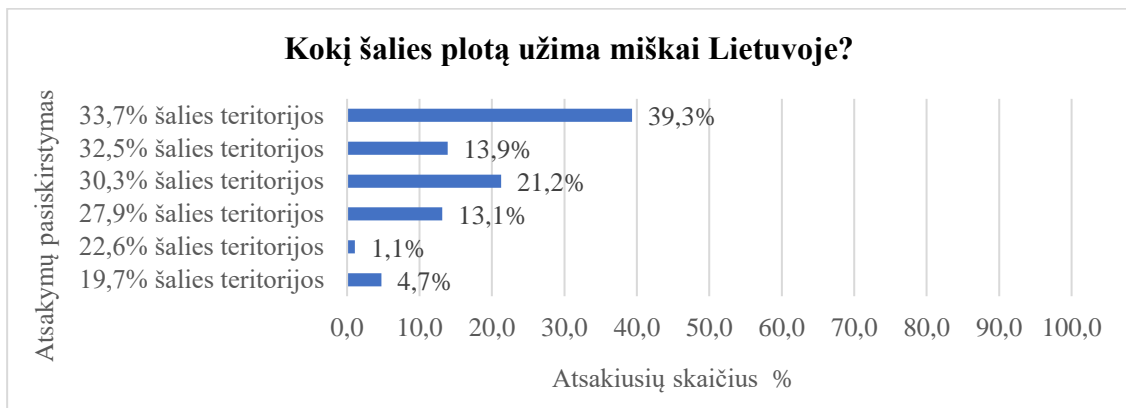
Apklausoje dalyvavo 61 % moterų ir 39 % vyrų. Didžiausią dalį 54,8 % sudarė aukštąjį išsilavinimą turintys Lietuvos gyventojai. Didžioji dalis (56,2 % gyventojų) nurodė, kad jų gyvenamoji vieta yra miestas. Įvertinus, ar turi šeimos narių, giminių, draugų ir kt., dirbančių ar kitaip susijusių asmenų su miškininkystės sektoriumi 801 (58,5 %) pažymėjo neturintys. Pagal apklausos rezultatus, dažniausiai (24,2 %) Lietuvos gyventojai miške lankosi dažniausiai sezoniskai nuo 1 iki 5 kartų per metus, 17,2 % Lietuvos gyventojų miškuose lankosi viena kartą per mėnesį.

Rezultatai parodė, kad apie vykdomas miškininkų akcijas, pateikiamą informaciją apie rekreacinių objektų žemėlapi, jų objektų skaičių ar vykdomą nacionalinį miškasodį visuomenė yra mažai informuojama. Vykdomoje miškininkų miškų tvarkymo akcijoje „Miško kuopa“ daugelis respondentų – 1153 žmonės – nedalyvavo. Apie Lietuvoje organizuojamą „Nacionalinį miškasodį“ 878 respondentų (64,09 %) nežino.

Visuomenė yra mažai informuojama apie galimybes prisidėti prie miškotvarkos projekto rengimo. Beveik pusė apklaustųjų (45,8 %) mano, kad padėti rengti miškotvarkos projektą eiliniam piliečiui nėra galimybės. Tai parodo, kad visuomenė nėra pakankamai informuota apie galimybes dalyvauti rengiant miškotvarkos projektą..

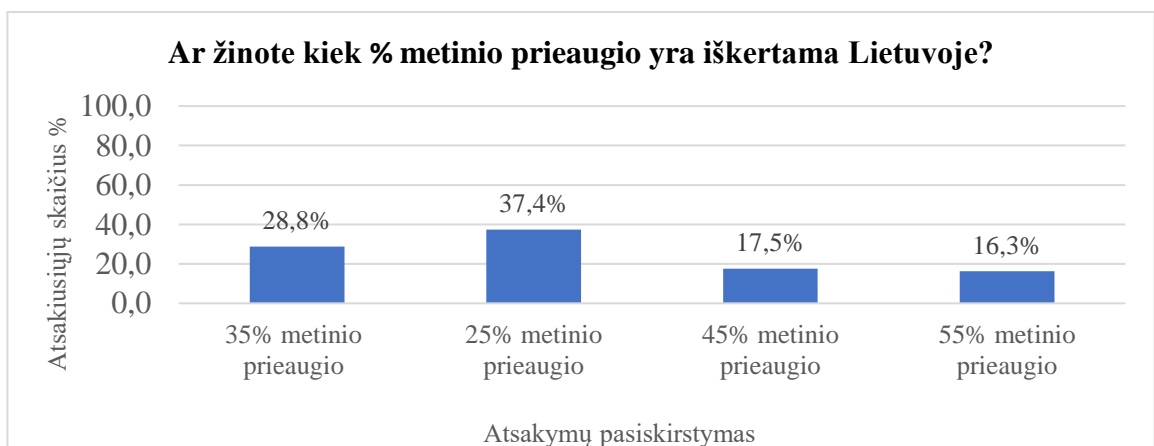
Atsakymai apie ūkininkavimo režimą įrodo, kad visuomenei trūksta žinių šia tema, ji nėra pakankamai informuota, nes 83 % negali išskirti ir įvardinti pagal paskirtį išskiriamų keturių ūkininkavimo režimo grupių, tik 17 % pasirinko žinantys ir įvardino pagrindinių keturių grupių pavadinimus esančiame atsakymo langelyje. Taip pat įvardino, kokius žino kirtimus, – iš visų apklaustųjų 558 respondentai įvardino plnyuosius kirtimus.

Įvertinus ar šalies gyventojai žino, kokį plotą užima miškai Lietuvoje, pagal pateiktą lentelę galima teigti, kad dauguma (39,3 %) respondentų yra informuoti kokį šalies plotą Lietuvoje užima miškai ir atsakė teisingai, bet pateikus klausimą, kokia yra nuomonė dėl miškų užimamo šalies ploto Lietuvoje 59,3 % atsakiusiųjų mano, kad tai yra per mažai, 37,8 % pareiškė, kad yra pakankamai, o 0,8 % respondentų mano, kad miškų ploto šalyje yra per daug, likusieji neturi nuomonės šiuo klausimu (1 pav.).

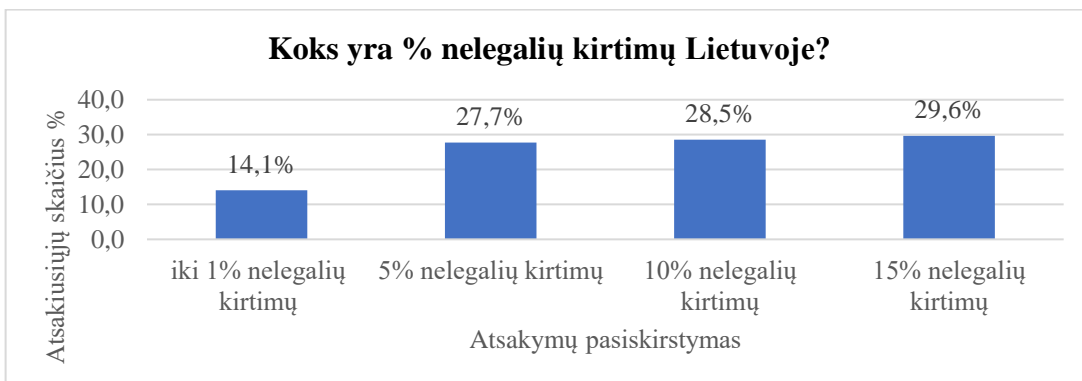
1 pav. Respondentų atsakymai apie miškų plotą Lietuvoje
Fig. 1 Public answers about the forest area in Lithuania

Lietuvos gyventojams buvo pateiktas klausimas norint įvertinti jų žinomą informaciją, kiek metinio prieaugio procentais yra iškertama Lietuvoje (2 pav). Lietuvoje, kaip pateikiama Valstybinės miškų tarnybos, Lietuvos miškų ūkio statistika 2019 m., metinio prieaugio yra iškertama apie 35 %, (Dagilius R., Eigirdas M. ir kt. 2019), daugiausiai apklausoje dalyvavusių žmonių (37,4 %) pažymėjo, kad iškertama apie 25 % metinio prieaugio.

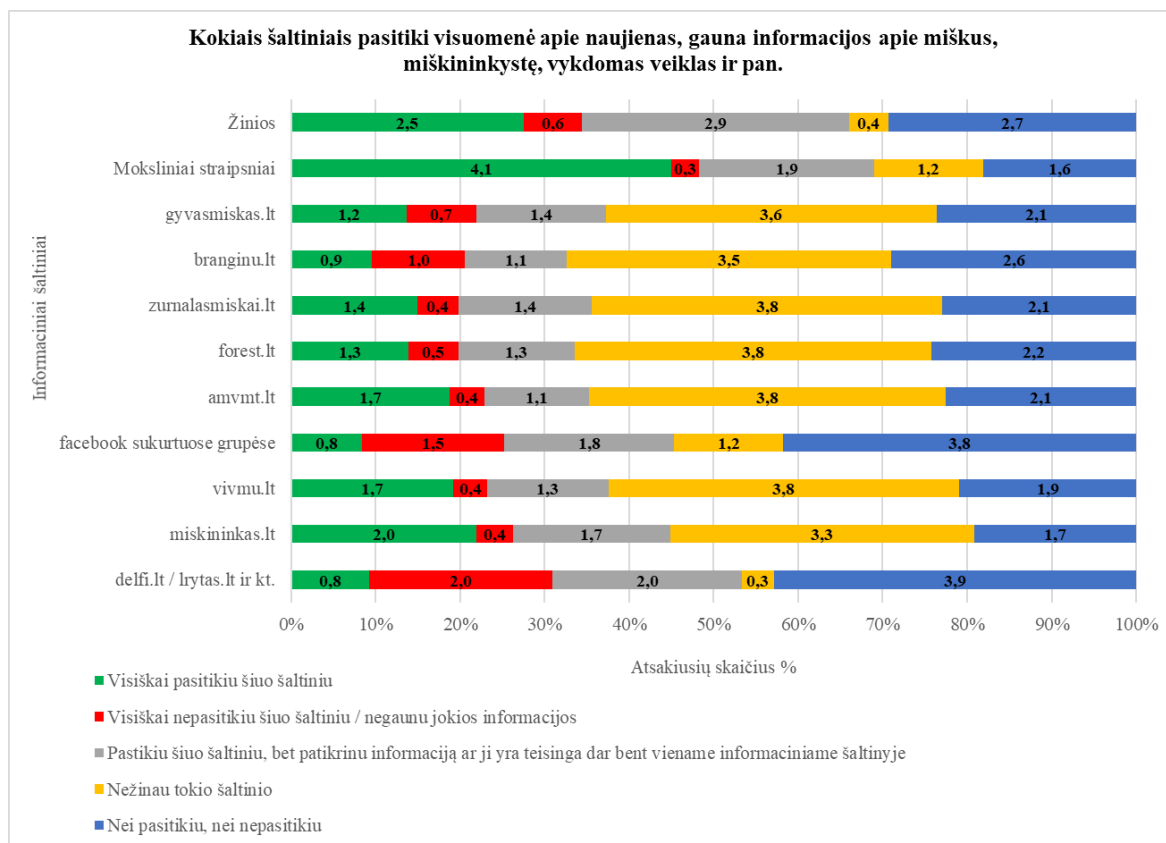
2 pav. Informantų atsakymai apie metinio prieaugio iškirtimą Lietuvoje
Fig. 2 Informant's answer about cutting percentage of annual growth in Lithuania

Pateiktas klausimas apie vykdomus nelegalius kirtimus Lietuvoje sukėlė didelę visuomenės reakciją (3 pav.). 193 (14,1 %) respondentai atsakė teisingai, pasirinkdami iki 1 % vykdomų kirtimų. Iš likusių respondentų šiuo klausimu atsakymai pasiskirstė panašiai: 380 (27,7 %) apklaustųjų mano kad 5 %, o atsakymą 10 % pasirinko 391 (28,5 %) respondentų. Daugiausiai gyventojų (29,6 %) pažymėjo atsakymą, kad nelegaliai vykdoma 15 % kirtimų. Pagal gautus rezultatus galima teigti, kad visuomenė yra nepakankamai informuojama apie kirtimus Lietuvoje.

3 pav. Atsakymų pasiskirstymas apie nelegalius kirtimus Lietuvoje
Fig. 3 Distribution of responses about illegal wood harvesting percentage in Lithuania

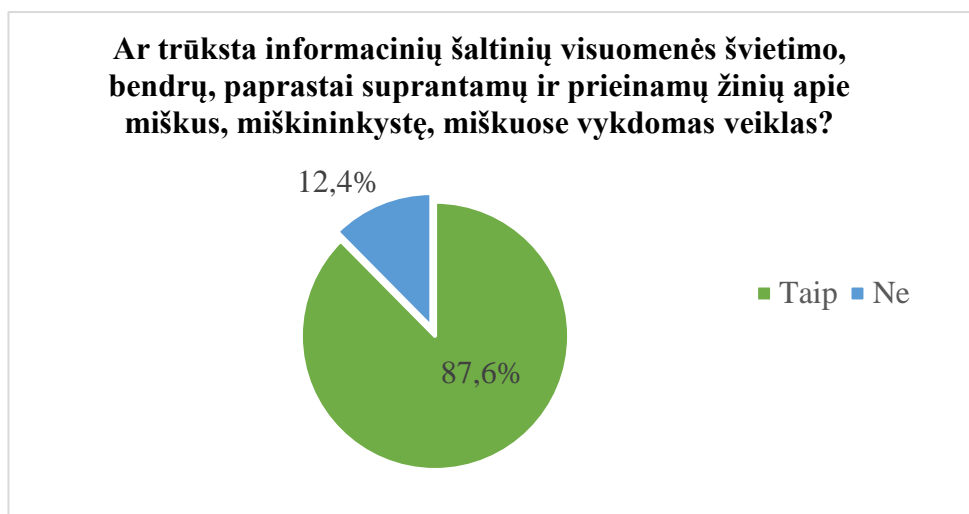
Šalyje yra daug prieinamų viešų informacinių šaltinių, kur yra pateikiama informacija apie miškus, miškininkystę. Svarbu išsiaiškinti, kuriais šaltiniais ir juose pateikiama informacija gyventojai pasitiki. Respondentams buvo pateiktas klausimas, kokiais šaltiniais pasitiki skelbiamomis naujienomis, informacija apie miškus, miškininkystę, miškuose vykdomas veiklas (4 pav.). Skalėje nuo visiškai pasitikiu šiuo šaltiniu iki visiškai nepasitikiu šiuo šaltiniu / negaunu jokios informacijos, informantai turėjo išrikiuoti savo atsakymus. Lentelėje matyti, kad šalies gyventojai labiausiai pasitiki moksliniais straipsniais. 4,1 % apklaustųjų pasirinko, jog visiškai pasitiki šiuo šaltiniu, taip pat visiškai pasitiki ir per televiziją žiniose pateikiama informacija (2,5 % respondentų). Respondentai nurodė, kad visiškai nepasitiki internetiniais dienraščiais (*delfi.lt, lrytas.lt ir kt.*). 2,0 % nurodė, kad negauna jokios informacijos, nepasitiki publikuojamais susijusiais klausimais su miškininkyste, miškų sektoriumi. Taip pat 1,5 % informantų visiškai nepasitiki / negauna jokios informacijos socialiniuose tinkluose (*facebook ir kt.*) miškų ir miškininkystės tema. Klausimas parodė, kad teminiai šaltiniai kuriuose yra skelbiama aktualiausia informacija, susijusi su miškais miškininkyste, vykdomomis veiklomis, visuomenei nėra žinoma.

4 pav. Lietuvos gyventojų pasitikėjimo pateikiama informacija įvertinimas
Fig. 4 Provided information from sources evaluation of trust from Lithuanian residents

Svarbu žmonėms pateikti informaciją neklaidinančia piliečių, teisingą, lengvai suprantamą, informacinio pobūdžio; informuoti piliečius apie vykdomas veiklas ir kt. Apklausoje rezultatai rodo, kad tai būtų efektyvu daryti visiems pasiekiamu būdu per televizijos žinias Lietuvoje.

Svarbu išsiaiškinti, ar Lietuvoje gyvenantiems piliečiams trūksta visuomenės švietimo, bendrų, lengvai suprantamų ir prieinamų žinių apie miškus, miškininkystę, miškuose vykdomas veiklas informacinių šaltinių, – šis klausimas ir buvo pateikiamas anketoje (5 pav.). Atsakymai į klausimą parodė, kad 12,4 % netrūksta tokios informacijos, tačiau 87,6 % atsakiusių išreiškė savo nuomonę, kad trūksta suprantamų prieinamų žinių šia tema.

5 pav. Atsakymų, ar trūksta gyventojams informacinių šaltinių, skirstinys

Fig. 5 Distribution of the answer or lack on information sources for the population.

Nustatyta, kad visuomenė yra mažai informuojama miškų ir miškininkystės tema lengvai, paprastai prieinamuose šaltiniuose, kuriais jie pasitiki, arba skelbiama informacija yra klaidinanti. Lietuvoje gyvenantys žmonės yra informuoti, kokį šalies plotą užima miškai, tačiau reikia žmones šviesti apie kirtimus, nes susidariusi nuomonė ir visuomenės reakcija į šiuos klausimus sukelia didelę visuomenės reakciją. Lietuvos gyventojai, žiūrėdami televizijos žinias, galėtų gauti teigiamos informacijos miškų ir miškininkystės tema. Per šį šaltinį verta, aktyviau skelbti apie rekreacinius objektus bei miškininkų vykdomas akcijas, paliktame pastaboms langelyje piliečiai išreiškė nuomonę, kad žinodami apie vykdomas akcijas iš anksto tikrai noriai dalyvautų jose. Gyventojai nori domėtis informacija apie miškus: respondentams buvo palikta vieta įrašyti savo el. pašto adresą, jei nori sužinoti rezultatus, gauti informacijos ir kt., iš 1370 atsakiusių 388 žmonės išreiškė norą bendradarbiauti, gauti informacijos.

Išvados

1. Visuomenė yra geriau informuota apie miškų plotą šalyje, kirtimo būdas, kuris geriausiai žinomas, yra plynasis kirtimas. Žmonės mažiau informuojami apie kirtimų intensyvumus, iškertamą metinį prieaugį. Visuomenės nepakankamas informavimas formuoja neigiamą nuomonę, diskusijas viešoje erdvėje apie vykdomas veiklas miškuose, kirtimus ir su miškų sektoriumi susijusius klausimus.

2. Visuomenėje trūksta švietimo apie miškus, ką pripažįsta ir daugelis informantų. 52,9 % respondentų paminėjo, kad tik mažoji dalis apklausoje pateiktų faktų jiems buvo žinomi. Nepakankamai yra informuojama apie vykdomas miškininkų akcijas, rengiamas talkas, rekreacinius objektus. Įvertinus, kad žmonės pasitiki moksliniais straipsniais, televizijos žiniomis, tikslas yra panaudoti šias priemones žmonių švietimui. Reikia populiarinti ir viešinti informacinius šaltinius, kuriuose yra pateikiama aktuali informacija, naujienos apie miškus, miškininkystę, vykdomas veiklas, nes 28,6 % informantų tokių internetinių šaltinių nežino.

Literatūra

1. (Forest Research, 2021). Prieiga per internetą: https://www.forestresearch.gov.uk/documents/8118/POF_Scot_2021.pdf (žiūrėta 2022-03-12).
2. Gaidys, V., 1999. Visuomenės nuomonės tyrimai. Vilnius. Vilniaus universiteto komunikacijos fakultetas. V.: Žara. P. 18.
3. Gaidys, V., Tureikytė, D., 2015. Visuomenės nuomonės tyrimai Lietuvos istorinio lūžio laikotarpiu. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras. p. 13.
4. Godvaišas, T. Medžiotojo ir medžioklės įvaizdis Lietuvoje. MS thesis. 2018. Prieiga per internetą: <https://www.vdu.lt/cris/entities/etd/4c37aeb0-4b2f-4432-b5bb-3b6f7bb91733/details> (žiūrėta 2022-03-20).
5. Kokankaitė, K. Visuomenės nuomonės apie Kaišadorių rajono valstybinės reikšmės miškų tvarkymą analizė. 2015. Prieiga per internetą: <https://www.vdu.lt/cris/entities/etd/04e71dcd-eac4-4f56-a6ef-82a70e0c4a27/details> (žiūrėta 2022-03-20).

6. Dagilius, R., Eigirdas, M., Kuliešis, A., Vižlenskas, D., 2019. Lietuvos miškų ūkio statistika 2019. Kaunas: Lututė. P. 138.
7. Rudzkienė, V., 2005. Socialinė statistika. 2005. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. P. 21.
8. Rupšienė L., 2007. Klaipėda. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėdos universiteto leidykla. P.21.

KNOWLEDGE OF FOREST AND FOREST SECTOR WITHIN LITHUANIAN SOCIETY

Summary

Recently, the topic of forests and forestry is often raised in Lithuanian society, but the disseminated information is often misleading and unverified, which later leads to conflicts and negative opinions about the activities related to forests, forestry and the forest sector. Our research was carried out using the method of quantitative online survey, also we performed the media analysis. We also assessed what sources the Lithuanian population is interested in and trusts mostly on the topic of forests. The research showed that the public is better informed about the Lithuanian forest area, as well as knows about the clear-cutting method. The public is worse informed about the illegal logging: the majority answered that around 15% of logging in Lithuania is illegal. There is a lack of information about forests and forest management. The public is insufficiently informed about the activities of foresters, recreational facilities, and the rules of visiting the forest. The vast majority of the Lithuanian population lacks the information about forests, forestry and possible activities in forest that would be widely spread and easily accessible.

Keywords: Survey, forestry, knowledge, Lithuania, citizens, forest, forestry sector.